

ÁLLATKÍSÉRLETEK

- Az EU működéséről szóló szerződés 13. cikke kimondja, hogy "az Unió és a tagállamok teljes mértékben figyelembe veszik az állatok mint érző lények kíméletére vonatkozó követelményeket"
- 2011-ben az EU-ban 8,5 millió rágcsálót, több mint 1 millió halat, 675 ezer madarat, 358 ezer nyulat, 77 ezer sertést, 31 ezer szarvasmarhát, 29 ezer juhot, 18 ezer kutyát, 6 700 lovat, 6 ezer majmot és 3 800 macskát használtak fel állatkísérletekben.
- Az EU a hetedik kutatási és innovációs keretprogramjában (2007–2013) több mint 250 millió eurót fordított az állatkísérletek kiváltó alternatív megoldásokkal kapcsolatos kutatásra.
- Egyes becslések szerint, ha 100 százaléknak vesszük az összes állatkísérletet, akkor ebből több mint 60 százalék a hadiipari kísérlet, 27 százalék a kozmetikai és nagyjából 9-10 százalék a gyógyszerkísérlet.
- A [PETA](#) (People for the Ethical Treatment of Animals) állatvédő szervezet honlapján folyamatosan frissül az állatokon tesztelő és nem tesztelő cégek listája.

A Kormány [T/15370.](#) számon nyújtotta be az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény módosításáról szóló törvényjavaslatát. Jelen Infojegyzet célja a törvényjavaslat kapcsán az állatkísérletekkel kapcsolatos hazai és uniós szabályozás bemutatása.

Az állatok az állatok védelméről és kíméletéről szóló [1998. évi XXVIII. törvény](#) szerint az állatkísérlet:

- az állat kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos célból való felhasználása, amely
- az állatnak tűszúrás által okozott egyenértékű vagy annál magasabb szintű fájdalmat, szenvedést vagy maradandó károsodást okozhat,
- az állat felhasználása akkor is kísérletnek minősül, ha a fájdalom, szenvedés vagy maradandó károsodás kiküszöbölése céljából érzéstelenítést, fájdalomcsillapítást vagy egyéb módszert alkalmaznak.

Az élő állatokon végrehajtott kísérletek főként hadiipari célúak, de állatokon tesztelik a háztartási és egyéb tisztítószerke, élelmiszer-adalékanyagok, mezőgazdasági vegyszerek és kozmetikai szerek hatékonyságát, biztonságosságát és jelentős a szerepük a különböző betegségek kutatása és a gyógyszerfejlesztések során is.

Az állatkísérletekkel kapcsolatban évtizedek óta rendszeresen fogalmazódnak meg aggályok a közvélemény részéről, azonban tény, hogy az orvostudomány történetében az állatkísérletek döntő szerepet játszottak. „Állat-kísérleteket” már a Corpus Hippocraticum is említ (i.e. V-III. sz.), de az állatkísérletekkel szinte egyszerre jelentkezett az állatok megóvását szorgalmazó szabályozás szükségé is. A történelem első állatvédelmi rendeletét Asóka (i.e 304 – i.e 232) indiai császár hozta.

Napjainkban a különböző fertőző és krónikus betegségekre, a rák bizonyos típusaira hatékony gyógymódok léteznek, amelyek alapja az állatkísérletek során nyert tapasztalatok. Azonban az állatkísérletekkel egyetértő szakemberek többsége is szorgalmazza a kapcsolódó jogi szabályozás szigorítását valamint az állatkísérleteket kiváltó alternatív módszerek alkalmazását.

A NAVS (Nemzeti Élveboncolás Elleni Társaság, Egyesült Királyság) 1979-es kezdeményezésére minden év április 24-én tartják a kísérleti állatok védelmének világnapját, amelyet az ENSZ azóta elismer.

AZ ÁLLATKÍSÉRLETEK HAZAI SZABÁLYOZÁSA

Az Országgyűlés 1998. március 16-án fogadta el az állatok védelméről és kíméletéről ([1998. évi XXVIII. törvény](#)) szóló törvényt, amelynek IV. fejezete foglalkozik a kísérleti oktatási vagy egyéb tudományos céllal

tartott állatokra vonatkozó szabályozással. E terület részletes szabályait az állatkísérletek végzéséről szóló [40/2013. \(II. 14.\) Korm. rendelet](#) tartalmazza.

Az uniós normákat követő hazai szabályozás szerint állatkísérlet nyilvántartásba vett intézményben, szigorú engedélyezési folyamatot követően, jogszabályokban meghatározott végzettséggel és gyakorlattal rendelkező személy vezetésével végezhető.

Kísérlet céljára az állatvédelmi hatóság által engedélyezett állatot szabad felhasználni. **Tilos kísérleti céllal felhasználni:** emberszábasú majmokat, háziasított állatfajok kóbor egyedét és vadon befogott állatokat.

Olyan kísérletet, amely az állatszámára súlyos, hosszú ideig tartó, valamint nem enyhíthető fájdalommal vagy szenvedéssel jár, nem szabad végezni.

Szépítőszerek, dohány- és egyéb élvezeti cikk, fegyver, ennek alkatrésze, továbbá lőszer előállítás céljából tervezett kísérletre engedély nem adható.

Az engedélyezhető eljárások a következők:

- alapkutató;
- alkalmazott kutatások, amelyek célja emberek, állatok vagy növények betegségeinek, egészségi rendellenességeinek megelőzése, felismerése, kezelése, a mezőgazdasági célból tartott állatok termelési feltételeinek javítása, az állatok jólétének biztosítása;
- gyógyszerek, élelmiszerek és takarmányok vagy termékek kifejlesztése, gyártása, azok minőségének, hatékonyságának és biztonságosságának ellenőrzése;
- a természetes környezet védelme és a fajok megőrzésére irányuló kutatás;
- felsőoktatás vagy a szakmai képzés;
- igazságügyi orvostani vizsgálat elvégzése.

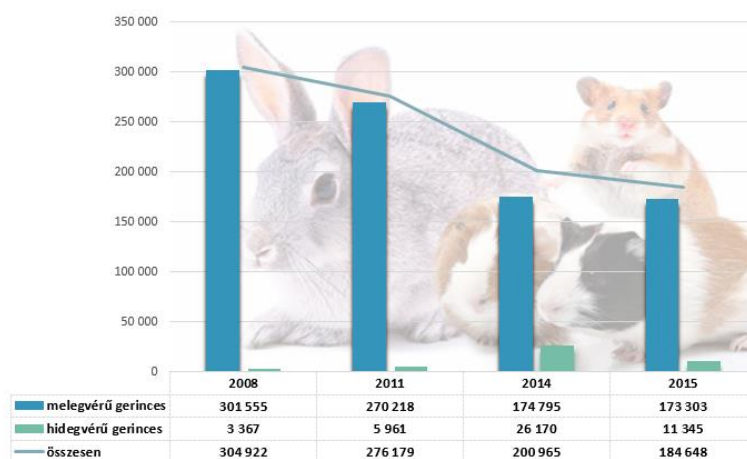
Az állatkísérletekre vonatkozó engedélyezési folyamatot a [40/2013. Korm. rendelet](#) részletesen szabályozza. E szerint a kérelmet az állatvédelmi hatóságnak (NÉHIB) kell benyújtani elektronikus úton, amelyet az Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanács (ÁTET:

[1465/2013. \(VII. 24.\) Korm. határozat](#)) véleményez. (Az ÁTET 2015. évi jelentése [itt](#) érhető el.) Az engedélyt a NÉHIB adja ki.

A kérelem fontos része az ún. ártalom-haszon-elemzés, továbbá tartalmaznia kell:

- a projekt és a kapcsolódó összes kísérlet részletezését;
- az kísérletben résztvevő állatfajokat és számukat, tartásuk körülményeit;
- milyen módszereket használnak az állatok fájdalmának csökkentésére;
- az ún. 3R elve érvényesítésének formáját.

1. ábra: Állatkísérletek száma Magyarországon, 2008-2015

Forrás: Infoszolg/NÉHIB

A 3R elve

Az uniós normáknak megfelelően a hazai szabályozás is tartalmazza az ún. **3R elvét**, amely szerint:

- *replacement*: az állatkísérlet helyett élő állatok felhasználását nem igénylő, tudományosan elfogadott módszert vagy vizsgálatot kell alkalmazni;
- *reduction*: a lehető legnagyobb mértékben csökkenteni kell a kísérletek során felhasznált állatok számát;
- *refinement*: olyan módszerek alkalmazása, amellyel a kísérlet, a tenyésztés, a gondozás során az állatnak minél kevesebb szenvedést és fájdalmat okoznak.

A hazai szakirodalomban 3 Cs elnevezéssel is találkozhatunk: cserél, csökkent, csillapít ([Bertók Lóránd](#)).

Az engedélyezés során figyelembe kell venni:

- az állatkísérlet elvégzésének és az alkalmazott módszertan indokoltságát és tudományos megalapozottságát;
- az állatlétszám, a fájdalom, szenvedés, kín és maradandó károsodás lehető legkisebb mértékűre csökkentése elvének érvényesülését;
- az állatoknak okozott ártalmat indokoltta teszi-e a várt eredmény;
- a kísérlet személyi és tárgyi feltételeinek rendelkezésre állását.

Az állatvédelmi hatóság

- az állatkísérlet végzését határozott időre engedélyezi;
- nyilvántartást vezet;
- kísérlet végzését az észlelt hiányosság megszüntetéséig felfüggesztheti, illetve a kísérletre vonatkozó engedélyt visszavonhatja.

A NÉBIH [Állatvédelmi Osztálya](#) az állatkísérletek állatjóléti helyzetével kapcsolatos hatósági állatorvosi ellenőrzést végez évente legalább egy alkalommal.

UNIÓS SZABÁLYOZÁS

A kísérleti és egyéb tudományos célokra felhasznált állatok védelméről szóló [86/609/EGK](#) irányelv megjelenését és tagállami átvételét követően jelentős különbségek alakultak ki a nemzeti szabályozásokban: egyes országokban szigorúbb feltételek, máshol csak a minimunkövetelmények jelentek meg. Az irányelv felülvizsgálatakor a Bizottságot célja az uniós jogszabályok szigorítása, a feleslegesen elvégzett tudományos célú állatkísérletek visszaszorítása.

A tudományos célokra felhasznált állatok védelméről szóló [2010/63/EU](#) irányelv kimondja, hogy az állatok felhasználására kizárólag akkor kerüljön sor, ha az állatkísérlet más kutatási módszerekkel nem helyettesíthető, ha az minden tekintetben indokolt, végrehajtása pedig több haszonnal jár, mint amennyi kárt tesz az állatokban. A legfontosabb változások:

- az összes élő gerinces állat mellett más fajokra (pl. gerinctelenek) is vonatkozik, amelyek valószínűsíthetően fájdalomérzettel rendelkeznek;
- főemlős állatok felhasználása csak korlátozásokkal engedélyezett, ugyanakkor tilalmat rendel el az emberszabású majmok tudományos célú felhasználására (kivétel akkor, ha az adott faj fennmaradása a tét, vagy ha egy életveszélyes emberi betegség járványszerűen kezd terjedni);
- tartalmazza a laborállatok megfelelő gondozásának és kezelésének szabályait;
- hatálya az oktatási és képzési célból, valamint az alap kutatásban felhasznált állatokra is kiterjed;
- a kutatási területének meghatározása: alapkutatás, betegségek megelőzésére irányuló kutatás, gyógyszerek kifejlesztése és gyártása, fajok megőrzésére irányuló kutatás, oktatás vagy kriminalisztikai nyomozás;
- minden projekt tekintetében kötelező engedélyeztetést ír elő.

A jogszabályban teljes mértékben érvényre jut a 3R elve. Az irányelv az alternatív módszerek kidolgozását ösztönzendő uniós szintű referencialaboratórium létrehozását írja elő, amely labor ([ECVAM](#)) koordinálja és támogatja az állatkísérleteket felváltó alternatív módszerek kifejlesztését és alkalmazását.

A szabályozási szempontból legfontosabb módszerek validálásával kapcsolatos tanácsadás céljára létrejött a nemzeti szabályozó hatóságok hálózata ([PARERE](#)).

A kozmetikai célú állatkísérletekre vonatkozó európai uniós irányelv [1223/2009/EK rendelet](#) teljesen betiltotta a kozmetikai és szépségápolási termékek és azok összetevőinek állatokon végzett tesztelését és EU-n belüli forgalmazását. Ez a szabályozás azonban nem terjed ki az EU-n kívül forgalmazott termékekre. A Bizottság a [COM\(2016\) 599](#) jelentésében számolt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a kozmetikai ipar állatkísérleteket helyettesítő alternatív eljárásainak jelenlegi állásáról.

2011-ben az unió tagállamaiban 11,5 millió állatot használtak fel állatkísérletekre, félmillióval kevesebbet, mint 2008-ban ([COM/2013/0859 final](#)). Az állatkísérletekben legtöbb állatot felhasználó ország: Franciaország, Németország és az Egyesült Királyság.

2. ábra: Az EU-ban felhasznált kísérleti állatok aránya

Forrás: Infoszolg/Európai Bizottság, 2013.

ÁLLATKÍSÉRLETEK PRO ÉS KONTRA

2005-ben jelent meg az MTA [Állatkísérleti Tudományos Bizottságának állásponjtja](#), amely szerint az állatkísérletek létfontosságúak mert "az életjelenségek végső soron, megbízhatóan csak élő szervezetekben tanulmányozhatóak".

A [Safer Medicines Trust](#) kutatóintézet 2012-ben megjelent [tanulmánya](#) szerint a gyógyszeripari állatkísérletek több kárt okoznak, mint hasznot ezért az alternatív megoldások (pl.

szövettenyészetben történő vizsgálat, számítógépes modellezés) mellett teszik le voksukat.

A 2012-2013 között az 1,17 millió európai polgár által aláírt [Stop Vivisection](#) nevű polgári kezdeményezés szervezői szerint az állatkísérleteknek nincs az emberre is értelmezhető eredménye és akadályozza az orvosi biológiai kutatási módszerek kifejlesztését, céljuk a 2010/63/EU irányelv eltörlése. Az aláírt kezdeményezésről 2015. május 11-én [meghallgatást](#) tartottak az Európai Parlamentben, június 3-án pedig megjelent az Európai Bizottság [közleménye](#), amely a petíciót elutasította. A Bizottság válaszában megerősítette, hogy egyetért az állatkísérletek fokozatos megszüntetésével, és szerinte a 2010/63/EU irányelv éppen ezt a célt szolgálja.

„A betegségek diagnosztizálását és gyógyítását, de a természetvédelmet vagy éppen a fajfenntartást is segíthetik az állatkísérletek, amelyek betiltása súlyos következménnyel járna” nyilatkozta 2015-ben [Gyertyán István](#), az Állatkísérleti Tudományok Etikai Tanács elnöke.

A [Szegedi Tudományegyetem állásponjtja](#) szerint az emberiség saját érdekében több célra használ fel állatokat: táplálkozási célú az összes felhasznált állat 95 százaléka, tudományos kutatások céljára ezzel szemben csak 0,3 százalékot használnak. A maradék 4,7% állatkerti lakó illetve kedvenceinkként lakókörnyezetünkben él.

Források:

- Az [Európai Bizottság](#) tematikus oldala,
- Az ECVAM [stratégiai](#) kiadványai
- Boros Mihály: [Az állatkísérletek jogi szabályozása...](#) – SZTE ÁOK graduális oktatás 2013 / 2014
- Boros Mihály: [Az állatkísérletek etikai vonatkozásai](#) – SZTE ÁOK graduális oktatás 2013 / 2014
- Gyertyán István: [Az állatkísérletek állatvédelmi szabályozása](#) – előadás, 2013. november
- International Association Against Painful Experiments on Animals ([IAAPEA](#))
- Jámor Adrienn: [Állatvédelem az állatkísérletek területén?](#) – De iurisprudentia et iure publico, 2014/2.
- Stop Vivisection [statisztikai oldala](#)
- Wenzky Nóra: [Állatkísérletek, állati kísérletek, állat kísérletek](#) – nyest.hu, 2012. április 24.

Készítette: Csáko Beáta
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486